

Brüssel, 26. november 2024
(OR. en)

15610/24

SOC 834
EMPL 570
COH 68
ANTIDISCRIM 157

MÄRKUS

Saatja:	Nõukogu peasekretariaat
Saaja:	Nõukogu
Teema:	Eelnõu: nõukogu järelused, milles käsitletakse juurdepääsu parandamist tugiteenustele ja tööturuasutustele, et edendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade sotsiaalset kaasatust territoriaalse ebavõrdsuse vähendamise teel – Heakskiitmine

1. Eesistujariik valmistas ette nõukogu järelusede eelnõu, milles käsitletakse juurdepääsu parandamist tugiteenustele ja tööturuasutustele, et edendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade sotsiaalset kaasatust territoriaalse ebavõrdsuse vähendamise teel.
2. Sotsiaalküsimuste töörühm vaatas järelused läbi 2. septembril, 4. oktoobril ja 4. novembril 2024.
3. Käesoleva märkuse lisas esitatud eelnõu teksti suhtes on jõutud põhimõttelisele kokkuleppele.
4. Alaliste esindajate komitee kinnitas oma nõusolekut selle teksti suhtes 22. novembril 2024.
5. Nõukogul (tööhõive, sotsiaalpoliitika, tervise- ja tarbijakaitseküsimused) palutakse järelused käesoleva märkuse lisas esitatud kujul heaks kiita.

**Eelnõu: nõukogu järeldused,
milles käsitletakse juurdepääsu parandamist tugiteenustele ja tööturuasutustele, et edendada
vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade sotsiaalset kaasatust
territoriaalse ebavõrdsuse vähendamise teel**

TUNNISTADES, ET

1. inimväärikuse, vabaduse ja inimõiguste austamine on Euroopa Liidu põhiväärtused. EL on pühendunud ebavõrdsuse kaotamisele, võitlusele vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu, võitlusele diskrimineerimise vastu ning majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamisele;
2. Euroopa sotsiaalõiguste sambas rõhutatakse muu hulgas, et igaühel on õigus kvaliteetsele ja kaasavale haridusele, koolitusele ja elukestvale õppele (1. põhimõte), võrdsetele võimalustele (3. põhimõte) ning tööhõive aktiivsele toetamisele (4. põhimõte). Lisaks on lastel õigus kaitsele vaesuse eest ning taskukohasele kvaliteetsele alusharidusele ja lapsehoiule (11. põhimõte). Viimane võib aidata kaasa ka naiste ja meeste võrdõiguslikkusele, mis tuleb tagada kõigis valdkondades (2. põhimõte). Igaühel, kellel puuduvad piisavad elatusvahendid, on õigus piisavale miinimumsissetuleku toetusele, et tagada inimväärne elu kõigis eluetappides, ning saada juurdepääs kaupadele ja teenustele (14. põhimõte) ning igaühel on õigus õigeaegsetele taskukohastele, ennetavatele ja toimivatele raviteenustele (16. põhimõte). Sambas viidatakse ka abivajajate juurdepääsule sotsiaalelamispinnale või eluasemetoetusele (19. põhimõte) ning kvaliteetsetele esmatähtsatele teenustele (20. põhimõte);

3. nõukogu 2021. aastal vastu võetud soovituses romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise kohta kutsuti liikmesriike üles koondama jõupingutusi, et tõhusalt ennetada ja vältida sotsiaalset ja majanduslikku tõrjutust ning selle algpõhjuseid, ning järgima sel eesmärgil integreeritud lähenemisviisi. Lisaks romavastasuse ennetamisele ja selle vastu võitlemisele kui valdkondadevahelisele prioriteedile diskrimineerimise ja segregatsiooni vastase võitluse raames, soovitati kõigi soovituses käsitletud valdkondlike eesmärkide puhul, nagu haridus-, tööhõive-, tervishoiu-, eluaseme- ja esmatähtsad teenused, et liikmesriigid tagaks kõnealustele teenustele võrdse ja takistusteta juurdepääsu. Samuti soovitas nõukogu, et liikmesriigid julgustaksid piirkondlikke ja kohalikke ametiasutusi töötama välja või ajakohastama oma kohalikke tegevuskavasid või segregatsiooni vähendamise kavasid ja strateegilisi raamistikke, ning et need kavad sisaldaksid meetmeid, lähtetasemeid, võrdlusaluseid, mõõdetavaid eesmärke ja rahaliste vahendite eraldamist;
4. Euroopa Komisjon soovitab romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike kavandamise ja rakendamise suunistes, et romasid käsitlevates riiklikes strateegilistes raamistikes kujundataks sekkumisi territoriaalselt, tagamaks, et neis võetakse arvesse kohalikke tingimusi ning kombineeritakse territoriaalseid ja sotsiaalseid sihtrühmi ulatuslike sekkumiste vormis (nt äärmise vaesuse vastu võitlemiseks) ning võideldaks romade digitaalse tõrjutuse vastu. Liikmesriike julgustatakse tagama, et sellised sekkumised jõuaksid romadeni. Seireks vajalikke näitajaid, mis kajastavad elukohapõhist segregatsiooni, romade olukorra geograafilisi aspekte ning juurdepääsu teenustele ja infrastruktuurile eri piirkondades, tuleb veel edasi arendada;
5. nõukogu 2021. aasta soovitusel, millega luuakse Euroopa lastegarantii, soovitatakse liikmesriikidel tagada, et abivajavatel lastel on tõhus ja vajaduse korral vaba juurdepääs lastegarantii kohaldamisalasse kuuluvatele teenustele. Selleks soovitatakse liikmesriikidel sotsiaalse tõrjutuse territoriaalse mõõtme käsitlemisel järgida integreeritud ja valdkondadevahelist lähenemisviisi, võttes arvesse asjaomaste laste konkreetset olukorda linna-, maa-, äärepoolsetes ja ebasoodsas olukorras olevates piirkondades;

6. nõukogu 2023. aasta soovitusel sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamise kohta rõhutatakse sotsiaalmajanduse panust ebasoodsas olukorras olevate ja alaesindatud rühmade sotsiaalsesse kaasamisse. Liikmesriikidel soovitatakse luua või toetada partnerlusalgatusi, mis kaasavad sotsiaalmajanduse üksusi aktiivse tööturupoliitika ning inimkesksete sotsiaal- ja hooldusteenuste kujundamisse ja elluviimisse;
7. 2022. aastal vastu võetud resolutsioonis rõhutas Euroopa Parlament, et paljud Euroopa romad elavad endiselt vaesuses ja on sotsiaalselt tõrjutud, mis käib käsikäes territoriaalse segregatsiooni ja ebavõrdse juurdepääsuga teenustele. Parlament märkis, et paljud romad elavad sotsiaal-majanduslikult ebasoodsas olukorras olevates piirkondades, ning kutsus komisjoni ja liikmesriike üles asundustes elavate romade olukorraga kiiresti, terviklikult ja tõhusalt tegelema, kasutades selleks asjakohast poliitikat ja rahastamist;
8. ELi sotsiaalkaitse ja heaoluriigi tulevikku käsitleva kõrgetasemelise töörühma aruandes rõhutatakse kaasava ja õiglase heaoluriigi tähtsust ning leitakse muu hulgas, et digiüleminek ja tehnoloogilised muutused kujutavad endast nii riske kui ka võimalusi, samas kui lüngad oskustes ja IT-juurdepääsus toovad kaasa ebavõrdsuse suurenemise ohu. Lisaks leitakse aruandes, et tehnoloogia areng loob võimalusi sotsiaalkaitse korraldamiseks ja tõhustamiseks. Seda silmas pidades soovib kõrgetasemeline töörühm liikmesriikidel muu hulgas parandada teenuste osutamist kohalikul tasandil ja kasutada maksimaalselt ära digitaliseerimise võimalusi. Samuti soovib töörühm, et sotsiaalne kaasatus ja võrdne juurdepääs ühistranspordile peaksid kuuluma linna- ja maapiirkondade planeerimise juurde ning neid tuleks toetada riiklike toetustega, pöörates erilist tähelepanu mahajäänud piirkondadele;
9. Euroopa Liit ja selle liikmesriigid teevad pidevaid jõupingutusi majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse tugevdamiseks. Ühtekuuluvuspoliitika kaudu püüab EL vähendada eri piirkondade arengutaseme erinevusi, pöörates erilist tähelepanu maapiirkondadele, tööstuslikust üleminekust mõjutatud piirkondadele ning piirkondadele, kus valitsevad rasked ja püsivad ebasoodsad looduslikud või demograafilised tingimused. Ühtekuuluvuspoliitika rahastamise kaudu toetab EL selliste kokkulepitud eesmärkide rakendamist, millega edendatakse territoriaalset ühtekuuluvust ja sotsiaal-majanduslikku arengut, pöörates erilist tähelepanu vähem arenenud piirkondadele;

10. Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) on peamine ELi vahend, millest rahastatakse investeeringuid tööhõivesse, haridusse ja oskustesse ning sotsiaalsesse kaasatusse. Sellega toetatakse muu hulgas tõrjutud kogukondade, näiteks romade ja kolmandate riikide kodanike, sealhulgas rändajate sotsiaal-majanduslikku integratsiooni ning vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas enim puudustkannatavate isikute ja laste sotsiaalset integratsiooni. Kõik liikmesriigid on kohustatud eraldama vähemalt 25% oma Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) vahenditest sotsiaalse kaasatuse edendamiseks ja vähemalt 3% enim puudust kannatavate isikute toetamiseks, tegeledes materiaalse puudusega toiduabi ja/või esmase materiaalse abi kaudu ning pakkudes kaasnevaid meetmeid nende isikute sotsiaalse kaasamise toetamiseks või edendades vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste sotsiaalset integratsiooni. Liikmesriigid, kus laste vaesuse tase ületab ELi keskmist, peavad eraldama vähemalt 5% oma ESF+ vahenditest selle probleemi lahendamiseks;
11. tõstes esile ELi ühtekuuluvuspoliitika edukust, eelkõige seoses jätkuva ülespoole suunatud lähenemisega ELis, juhitakse 2024. aasta märtsis avaldatud komisjoni üheksandas majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse aruandes tähelepanu sellele, et endiselt esineb territoriaalseid erinevusi ja need mõjutavad Euroopa üldist majanduslikku ja sotsiaal-majanduslikku arengut. Mitte kõik piirkonnad ei saa kasu samasugusest majanduskasvu dünaamikast. Need majandussuundumuste erinevused kajastuvad osaliselt tööturu- ja haridusalastes erinevustes ning hoolimata ELis täheldatud lähenemisest esineb endiselt probleeme, nagu piirkondlik ebavõrdsus suurlinnapiirkondade ja muude mahajäänud piirkondade vahel, sealhulgas arengulõksu sattunud piirkonnad. Aruandes juhitakse tähelepanu ka sellele, et linnapiirkondades on inimestel parem juurdepääs haridusele ja koolitusele ning tervishoiuteenustele. Suurlinnapiirkonnad koondavad inimkapitali, tagavad teenuste kõrge kvaliteedi ja seetõttu meelitavad nad loomulikult ligi investeeringuid. Nende atraktiivsuse eest tuleb aga ka maksta: konkurentsivõimet võivad kahjustada suuremad ummikud, sotsiaalsed probleemid ja kõrgemad eluasemekulud. Üldiselt võib sotsiaal-majanduslike arengusuundumuste sisemistest erinevustest tingitud territoriaalne polariseerumine liikmesriikide ja ELi konkurentsivõimet ning majanduskasvu kestlikkust pikas perspektiivis kahjustada. Sellist territoriaalset tasakaalustamatust võiks aidata leevendada polütsentrilisem arengumudel, mis tugineb väikestele ja keskmise suurusega linnadele ning edendab avalike teenuste kättesaadavust suurtest linnakeskustest kaugel asuvates piirkondades;

12. samas aruandes juhib komisjon tähelepanu ka sellele, et aastatel 2013–2019 vähenes vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste osakaal vähem arenenud piirkondades 35%-lt 28%-le, samas kui enam arenenud piirkondades jäi see muutumatult 19% juurde. Vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohu määr ELis aastatel 2015–2019 vähenes ja püsis sellest ajast kuni 2022. aastani linnades, eeslinnades ja hõredalt asustatud piirkondades muutumatuna. 2022. aastale eelneva seitsme aasta jooksul vähenes see määr keskmiselt 2,4 protsendipunkti võrra 22%-ni ning langus oli eriti suur maapiirkondades (4,3 protsendipunkti), teatavates liikmesriikides oli vähenemine veelgi suurem (7,4 protsendipunkti);
13. kui demograafilisi probleeme ei käsitleta, võivad need pikas perspektiivis piirata ELi konkurentsivõimet ja üha enam ohustada ühtekuuluvust, kuna piirkondadevahelised ja -sisesed erinevused võivad suureneda. Need probleemid on kõige teravamad äärealadel ja maapiirkondades ning piirkondades, kus rahvastikukadu, rahvastiku vananemine ja tööjõu vähenemine on kõige rohkem levinud. Seega on vajalik ja tõhus samm võitluses vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse vastu territoriaalse ebavõrdsuse vähendamine, sealhulgas teenuste kättesaadavuse parandamise kaudu kohalikul tasandil, mis võib toetada ELi konkurentsivõimet;
14. 2022. aastal ei saanud 7,6%¹ Euroopa Liidus vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatest inimestest endale lubada internetiühendust, võrreldes 2,4%ga ELi kogurahvastikust², mis näitab, et liikmesriikide vahel esineb märkimisväärsed erinevusi. 2023. aastal olid vähemalt elementaarsed digioskused vaid 56%-l 16–74aastastest inimestest ELis³. Oluline on ka erinevus linna- ja maapiirkondade vahel. Maapiirkondades võib juurdepääs lairibaühendustele ja mobiilsidevõrkudele olla piiratud, madalama kvaliteediga või kulukam⁴. Samal ajal mõjutab koolihariduse tase digioskuste taset. Põhiliste digioskuste erinevus kõrgelt haritud inimeste (80%) ja koolihariduseta või madala haridustasemega inimeste (34%) vahel oli ELis 46 protsendipunkti⁵;

¹ 2021. aastal oli see näitaja 8,4%.

² Euroopa Komisjon, „Report on Access to Essential Services in the EU“, juuni 2023.

³ Eurostat, „Glossary: Digital Skills Indicator“, august 2023.

⁴ Euroopa Komisjon, „Report on Access to Essential Services in the EU“, juuni 2023.

⁵ https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Skills_for_the_digital_age.

15. Euroopa Liidu Põhiõiguste Ameti (FRA) 2021. aasta romade uuringu tulemused näitavad, et romad seisavad kogu Euroopas silmitsi suure puuduse, marginaliseerumise, diskrimineerimise ja sotsiaalse tõrjutusega. Vaesuse ohus leibkondades elavate romade osakaal on uuringuga hõlmatud riikides⁶ erinev. Vaesuse ohus elab lausa 80% romadest ja see aastatel 2016–2021 ei muutunud. Keskmiselt on suhtelise vaesuse määr suurim nende romade seas, kes elavad suurlinnades (tihedalt asustatud piirkonnad, 87%) ja maapiirkondades (hõredalt asustatud piirkonnad, 83%). Linnades ja äärelinnades (keskmise asustustihedusega piirkonnad) on see määr 78%. Uuringu tulemused näitavad, et linnapiirkondades omandab vähemalt keskhariduse rohkem romasid kui maapiirkondades. Mis puudutab tööhõivet, siis kaheksas uuritud ELi liikmesriigis⁷ tegi tasustatud tööd ainult 43% 20–64aastastest romadest, olenemata sellest, kas nad elasid maa- või linnapiirkondades;
16. sama aruande kohaselt on keskmiselt 55%-l romadest vajaduse korral olemas internetiühendus isiklikuks kasutamiseks. See osakaal väheneb maapiirkondades elavate romade puhul 47%-ni ning suurlinnades, väiksemates linnades ja eeslinnades elavate romade puhul suureneb 60%-ni. See erinevus on veelgi suurem, kui võrrelda romasid, kes elavad vaesuse ohus leibkondades (52%) ja neid, kes vaesuse ohus ei ela (71%). Ainult 34%-l maapiirkondades elavatest romadest on arvuti, samas kui suurlinnades on see näitaja 43% ning väiksemates linnades ja eeslinnades 42%;

⁶ Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Portugal, Põhja-Makedoonia, Rumeenia, Serbia, Tšehhi ja Ungari.

⁷ Hispaania, Horvaatia, Itaalia, Kreeka, Portugal, Rumeenia, Tšehhi ja Ungari.

17. Euroopa Regioonide Komitee arvamuses rõhutatakse kohalike ja piirkondlike omavalitsuste rolli võrdse juurdepääsu tagamisel esmatähtsatele teenustele. Arvamuses juhitakse tähelepanu sotsiaalteenuste osutamisel esinevatele probleemidele, eelkõige äärealadel ja alateenindatud piirkondades, mis tulenevad erinevustest taristus, digitaalses juurdepääsus ja kvalifitseeritud töötajate olemasolus ning eelarvepiirangutest. Komitee toetab terviklikku piirkondliku arengu strateegiat, mis hõlmab vaesuse vähendamist, sotsiaalset kaasatust, digitaalset kirjaoskust ja elukestvat õpet, kutsudes samal ajal üles tegema sihipäraseid investeeringuid mahajäänud piirkondadesse. Lisaks rõhutatakse selles muu hulgas vajadust täiustatud teenuste osutamise mudelite, tõhustatud piiriülese koostöö järele ning digitaristu ja ühistransporditeenuste ajakohastamise tähtsust. Lisaks kõnealusele arvamusele on olulised territoriaalseid aspekte hõlmavad mõjuhinnangud, näiteks need, mida korrapäraselt viib läbi Euroopa Regioonide Komitee, et analüüsida ja leevendada üksikute ELi meetmete võimalikku ebaühtlast mõju ELi eri territooriumidel,

RÕHUTADES, ET

18. hoolimata olukorra mõningasest paranemisest alates 2019. aastast oli 2023. aastal endiselt vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus ligikaudu 95 miljonit eurooplast, mis näitab, et 2030. aasta peamise eesmärgi⁸ ja vaesuse vähendamise riiklike eesmärkide saavutamine nõuab enne kümnendi lõppu kiiremaid edusamme ja täiendavaid jõupingutusi. Kuigi liikmesriigid seisavad silmitsi erinevate probleemidega vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade vajaduste tõhusal rahuldamisel, on sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamine ning territoriaalse ebavõrdsuse vähendamine ühine ettevõtmine, mis võib toetada ELi vaesuse vähendamise eesmärgi, konkurentsivõime ning kestliku ja kaasava majanduskasvu saavutamist.

⁸ Euroopa sotsiaalõiguste samba tegevuskava üks ELi 2030. aasta peamisi eesmärke on vähendada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste arvu vähemalt 15 miljoni võrra (vähemalt 5 miljonit neist peaksid olema lapsed) võrreldes 2019. aasta tasemega;

19. vastavalt oma riigi oludele ja oma sotsiaalse kaasamise poliitika laiemas kontekstis ning kooskõlas romasid käsitleva ELi strateegilise raamistikuga on liikmesriigid koostanud romasid käsitlevad riiklikud strateegilised raamistikud, et toetada romasid ELis seitsmes peamises sihtvaldkonnas, milleks on võrdõiguslikkus, kaasamine, osalemine, haridus, tööhõive, tervishoid ja eluase. Kuna eesmärk on täielik võrdõiguslikkus, sealhulgas romavastasuse ja diskrimineerimise vastu võitlemine ja selle ennetamine, on komisjon teinud ettepaneku 2030. aasta miinimumeesmärkide kohta, mis nõuavad liikmesriikidelt asjakohase poliitika kehtestamist. Nende raamistike rakendamine ja järelevalve nõuab täiendavaid jõupingutusi tihedas koostöös kõigi asjaomaste sidusrühmadega;
20. territoriaalne ja sotsiaalne ebavõrdsus, sealhulgas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade olukord ja territoriaalne asukoht, on liikmesriigiti väga erinev. Territoriaalset arengut käsitlevas Euroopa Liidu lähenemisviisis rõhutatakse üha enam strateegilisel territoriaalsel planeerimisel ja territoriaalsetel eripäradel põhinevaid vahendeid, samuti kohaliku innovatsiooni tähtsust, ning üha olulisem aspekt on partnerluste loomine. Regionaalarengu tavade ja nende tõhusa rakendamise osas on liikmesriikides endiselt palju kasutamata võimalusi;

21. kuigi Euroopa Liit ja selle liikmesriigid teevad pidevaid jõupingutusi majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse edendamiseks, võib lähenemises tuvastada erinevaid probleeme ja lünki mitte ainult liikmesriikide või piirkondade vahel, vaid ka allpiirkondlikul tasandil. Teatavad omavalitsusüksused (eriti suuremates linnades) või isegi terved omavalitsusüksused, näiteks väiksemad külad, võivad saada piirkondadeks, kus suurt osa inimestest ohustab sotsiaalne tõrjutus. Nendel ebasoodsas olukorras olevatel territooriumidel esineb sageli keerulisi probleeme, nagu sotsiaal-majanduslikud ebasoodsad tingimused ja muutused ja need võivad põhjustada suurt tööpuudust. Lisaks esmatähtsate teenuste⁹ puudumisele on iseloomulikuks probleemiks ka selliste kvaliteetsete tugiteenuste¹⁰ ja tööturuasutuste kättesaadavus, millel on roll sotsiaalses kaasatuses ja mis aitavad kaasa sotsiaalsele ühtekuuluvusele. Ebasoodsas olukorras olevad piirkonnad on sageli koduks inimestele, kes seisavad silmitsi vaesuse ja mitmete tõrjutuse, segregatsiooni ja diskrimineerimise vormidega ning kes kuuluvad sageli vähemustesse, nagu romad, või on rändetaustaga;
22. vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade täielik ja aktiivne osalemine ja kaasamine ning diskrimineerimise, segregatsiooni ja romavastasuse vastu võitlemise meetmed on väga olulised, et tagada võrdne ja tõhus juurdepääs kvaliteetsetele tugiteenustele ja tööturuasutustele;

⁹ Kooskõlas Euroopa sotsiaalõiguste samba 20. põhimõttega on selliste teenuste hulgas vesi, sanitaartingimused, energia, transport, finantsteenused ja digitaalne kommunikatsioon.

¹⁰ Vastavalt nõukogu 30. jaanuari 2023. aasta soovitusel piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise, on „tugiteenused“ teenused, mis on suunatud nende isikute erivajadustele, kellel puuduvad piisavad vahendid, et tagada suutlikkus integreeruda ühiskonda ja vajaduse korral tööturule, sealhulgas sotsiaalse kaasamise teenused, näiteks sotsiaaltöö, nõustamine, juhendamine, mentorlus, psühholoogiline tugi, rehabilitatsioon ning muud üldised tugiteenused, sealhulgas alusharidus ja lapsehoid, tervishoid, pikaajaline hooldus, haridus ja koolitus ning eluase. [lõike 2 punkt f]

23. universaalsete meetmete ja neid täiendavate sihipäraste meetmete eesmärk on tagada aktiivne kaasamine. Kohaliku ja piirkondliku tasandi kaasavad sotsiaal-, taristu- ja teenindusvõrgud, mis tagavad kõigile tõhusa ja võrdse juurdepääsu, võivad toetada sotsiaalset ühtekuuluvust ja kaasavat majanduskasvu. Lisaks on juurdepääsuks tugiteenustele ja tööturuasutustele oluline transpordi kättesaadavus ja taskukohasus. Ressursside tõhusam kasutamine piirkondlikul tasandil, kohalike võrgustike tugevdamine, nõustamine ja muud toetusvormid on samuti olulised tegurid arengusuundumuste kestlikkuse ning allpiirkondliku ja kogukonnaga seotuse tagamisel ning sotsiaalse kaasatuse integreerimisel piirkondlikesse arengutesse. Need meetmed peaksid hõlmama soolise võrdsuslikkuse süvalaiendamise perspektiivi;
24. digiüleminek on üleilmastumise ja tehnoloogia arengu kontekstis kiirenenud. Lisaks probleemidele, mida digiüleminek kaasa toob, võib see tuua märkimisväärset sotsiaalset ja majanduslikku kasu ning pakkuda võimalusi kvaliteetsete, kättesaadavate ja taskukohaste tugi- ja tööhõiveteenuste kättesaadavuse parandamiseks. Digiülemineku kiire tempo võib aga viia digitaalse tõrjutuseni, kuna üksikisikutel, leibkondadel, ettevõtetel ja geograafilistel piirkondadel on info- ja kommunikatsioonitehnoloogiale, sealhulgas internetile erinev juurdepääs. Sotsiaalse kaasatuse tagamiseks on oluline võtta meetmeid digitaalse tõrjutuse vastu võitlemiseks ja abivajavate inimeste toetamiseks, võttes arvesse nende digi- ja keeleoskust. Samuti on oluline jätkuvalt tagada mittedigitaalsete teenuste osutamine, et rahuldada nende isikute vajadusi, kellel on raskusi internetipõhiste teenuste kasutamisel. Samuti on oluline tunnistada, et digiülemineku meetmed võivad raskendada abivajajate juurdepääsu vajalikele teenustele;
25. käesolevad järeldused tuginevad Euroopa Liidu Nõukogu, Euroopa Komisjoni ja Euroopa Parlamendi ning kõnealuse valdkonna asjaomaste sidusrühmade eelnevale tööle ja nende võetud poliitilistele kohustustele, sealhulgas lisas loetletud dokumentidele;

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU

26. võtab teadmiseks Euroopa Komisjoni aruande romade võrdõiguslikkust, kaasamist ja osalemist käsitleva nõukogu soovitusel rakendamise kohta, milles osutatakse vajadusele suurendada jõupingutusi soovitusel rakendamiseks, võttes arvesse komisjoni järeldusi ja käesolevaid järeldusi,

KUTSUB LIKMESRIIKE ÜLES vastavalt oma riiklikule pädevusele ja olukorrale

27. edendama oma regionaalarengu strateegiate ning kohaliku ja mikropiirkondliku sotsiaalse kaasamise poliitika sidusust, tõhusust ja juurdumist, pöörates erilist tähelepanu vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevatele inimestele, sealhulgas romadele, eesmärgiga tagada kõigile võrdne juurdepääs kvaliteetsetele tugiteenustele ja tööturuasutustele, olenemata nende elukohast, järgmiste meetmete abil:
- a. kohapõhiste strateegiate või tegevuskavade, sealhulgas vajaduse korral territoriaalse segregatsiooni kaotamise meetmete ettevalmistamine ja rakendamine ning nende strateegiate või kavade väljatöötamiseks vajaliku suutlikkuse ja oskusteabe säilitamine või omandamine, näiteks suuniste andmise kaudu;
 - b. piisava mitmetasandilise valitsemise ning väljakujunenud konsultatsiooni- ja osalusmehhanismide tagamine või tugevdamine, mis võimaldab kõigis asjaomastes sektorites eri valitsustasanditel töötavatel isikutel teha koostööd poliitika kavandamisel, rakendamisel ja hindamisel ning koordineerida ja vastastikku tugevdada oma sekkumisi ning kohandada neid tuginedes soo ja vanuse alusel eristatud kvaliteetsetele, õigeaegsetele ja usaldusväärsetele andmetele, et need vastaks vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade kohalikele/mikropiirkondlikele vajadustele. Konsultatsioonimehhanismidesse tuleks kaasata sellised sidusrühmad, nagu kodanikuühiskond, vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade esindajad, sotsiaalse kaasatuse nimel töötavad organisatsioonid ja eksperdid, sotsiaalmajanduse üksused ja sotsiaalpartnerid, vastavalt nende rollile ja autonoomiale;

- c. kohalike asutuste, omavalitsuste ja territoriaalüksuste territoriaalse koostöö toetamine (sealhulgas vajaduse korral piiriüleses ja riikidevahelises kontekstis), et lahendada kvaliteetsetele tugiteenustele ja tööhõiveasutustele juurdepääsuga seotud probleeme olemasolevate ressursside tõhusama kasutamise abil;
- d. selliste ebasoodsas olukorras olevate või eraldatud territooriumide (omavalitsused ja/või omavalitsuste osad) kindlakstegemise ja kaardistamise parandamine, kus suur osa elanikkonnast elab vaesuses või on sotsiaalses tõrjutuses. See võib põhineda näiteks soo ja vanuse alusel eristatud sotsiaalsete ja majanduslike näitajate asjakohasel kombinatsioonil (nt tööhõive määr, sissetuleku tase, materiaalne puudus, haridus, koolitus ja oskused, tervishoid, eluase, transport või vajaduse korral rändetaustaga isikute näitajad jne);
- e. teenuseosutajate asjaomaste töötajate teadmiste ja asjatundlikkuse parandamine, suurendades teadlikkust ning pakkudes koolitust võrdse kohtlemise ja diskrimineerimise vastu võitlemise valdkonnas;
- f. olemasolevate ELi ja riiklike fondide abil selliste integreeritud kohalike/mikropiirkondlike arengusuundumuste toetamine, mis reageerivad keerulistele probleemidele ebasoodsas olukorras olevatel või eraldatud territooriumidel;
- g. maa- ja linnapiirkondade erinevatele omadustele tähelepanu pööramine, kasutades veelgi tõhusamalt võimalusi, mida pakuvad olemasolevad vahendid, nagu kogukonna juhitud planeerimine või sotsiaalne planeerimine, sealhulgas ettevõtmistes, mille eesmärk on vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade sotsiaalne kaasamine;
- h. kõigi olemasolevate rahaliste vahendite parimal viisil ära kasutamine, tagades samal ajal vastastikuse täiendavuse ja integreeritud lähenemisviisi ning tulemuste pikaajalise kestlikkuse;
- i. arengusuundumuste ja sotsiaalseks kaasatuseks kasutatavate vahendite mõju korrapärane jälgimine ja hindamine;

28. pöörama tähelepanu kvaliteetsetele tugiteenustele ja tööturuasutustele juurdepääsu parandamise territoriaalsetele aspektidele ning sotsiaalset kaasatust takistava territoriaalse ebavõrdsuse vastu võitlemisele. Selle eesmärgi saavutamiseks võiksid liikmesriigid:
- a. toetada integreeritud meetmeid, mis ühendavad tööhõive, sotsiaalse kaasatuse, eluaseme, tervishoiu ja pikaajalise hoolduse ning lastehoiu, hariduse ja koolituse valdkonna arengusuundumusi, et rahuldada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade vajadusi, pöörates erilist tähelepanu noortele, samuti naistele ja vajaduse korral rändetaustaga isikutele;
 - b. kasutada digitehnoloogiat, sealhulgas elektroonilisi avalikke teenuseid, et parandada võrdset juurdepääsu. Selleks et tagada nende inimeste vajaduste rahuldamine, kellel on internetipõhiste teenuste kasutamisel takistusi, jätkata mittedigitaalsete teenuste piisava osutamise ja ühistranspordi kättesaadavuse tagamist;
 - c. toetada vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade juurdepääsu digitehnoloogiale, arendades taristut internetiühenduse parandamiseks ja võttes konkreetseid meetmeid digioskuste parandamiseks, vähendades seeläbi digitaalset tõrjutust;
 - d. kasutada digitehnoloogia pakutavaid võimalusi, et vähendada oskustega seotud ebasoodsaid tingimusi, eelkõige kõrvalistel ja äärealadel ning
 - e. kaasata avaliku sektori välised osalejad teenuste kujundamisse ja osutamisse, et edendada sotsiaalset kaasatust,

KUTSUB LIIKMESRIIKE JA EUROOPA KOMISJONI ÜLES TEGEMA VASTAVALT OMA ASJAOMASELE PÄDEVUSELE JÄRGMIST:

29. tagama, et kogukonna- ja kohapõhised poliitikameetmed edendavad piirkondlikku arengut, vähendades samal ajal sisemisi erinevusi, sealhulgas ruumilist segregatsiooni ja tõrjutust, ning toetades juurdepääsu asjakohastele teenustele. Olulisteks teguriteks on ka koostöö tugevdamine asjaomaste poliitikavaldkondade vahel ja kõigi valitsemistasandite vahel, tagades soolise võrdõiguslikkuse süvalaiendamise ning võttes arvesse samal ebasoodsas olukorras oleval territooriumil elavate inimeste erivajadusi (nt laste või puuetega inimeste vajadused), et tagada sotsiaalse kaasatuse aspektide hea kajastamine ja süvalaiendamine piirkondlikus, maa- ja linnaarengus;
30. püüdma riigi ja ELi tasandi aruannetes ja hinnangutes riiklike strateegiliste raamistike rakendamise kohta järgida territoriaalset lähenemisviisi ja hinnata arengute tõhusust territoriaalsest perspektiivist, muu hulgas vaesuse või sotsiaalse tõrjutuse ohus olevate inimeste, sealhulgas romade olukorra ja teenuste kättesaadavuse parandamiseks,

KUTSUB EUROOPA KOMISJONI ÜLES:

31. kaaluma territoriaalse ebavõrdsuse vähendamise olulisust uues Euroopa sotsiaalõiguste samba rakendamise tegevuskavas ja tulevases ELi vaesusevastases strateegias;
32. kaaluma koos sotsiaalkaitsekomiteega Euroopa vabatahtliku sotsiaalteenuste kvaliteediraamistiku läbivaatamist ning sellega seoses kaaluma sotsiaalteenuste potentsiaali territoriaalse ebavõrdsuse vähendamiseks ja digitaliseerimise kasutamist, et parandada juurdepääsu kvaliteetsetele tugiteenustele ja tööturuasutustele,

KUTSUB SOTSIAALKAITSEKOMITEED JA TÖÖHÕIVEKOMITEED ÜLES TEGEMA VASTAVALT OMA ASJAOMASELE PÄDEVUSELE JÄRGMIST:

33. kaaluma asjakohaste ELi sotsiaalnäitajate parandamise teostatavust ja lisaväärtust, et toetada liikmesriikide jõupingutusi ebasoodsas olukorras olevate territooriumide kindlaksmääramisel, kvaliteetsetele tugiteenustele ja tööturuasutustele juurdepääsu parandamisel ning ebasoodsas olukorras olevatele territooriumidele suunatud arengusuundumuste jälgimisel, võttes samal ajal arvesse olemasolevaid näitajaid ning soo ja vanuse alusel eristatud andmeid;
34. algatama ja julgustama koostöös komisjoniga vabatahtlikkuse alusel teadmiste jagamist ja parimate tavade vahetamist liikmesriikide vahel territoriaalse ebavõrdsuse kindlakstegemisel, mõõtmisel ja haldamisel, sealhulgas kvaliteetsetel andmetel ja tõenditel põhinevate kohalike ja kohapõhiste strateegiate ja tegevuskavade kaudu, et toetada liikmesriike nende riiklikes analüüsiastetes jõupingutustes.

Viited

ELi institutsioonidevahelised dokumendid

- Euroopa sotsiaalõiguste sammas

<https://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=1226&langId=et>

ELi õigusaktid

- Nõukogu 29. juuni 2000. aasta direktiiv 2000/43/EÜ, millega rakendatakse võrdse kohtlemise põhimõtte sõltumata isikute rassilisest või etnilisest päritolust (EÜT L 180, 19.7.2000, lk 22)
- Euroopa Parlamendi ja nõukogu 24. juuni 2021. aasta määrus (EL) 2021/1057, millega luuakse Euroopa Sotsiaalfond+ (ESF+) ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) nr 1296/2013 (ELT L 231, 30.6.2021, lk 21)

Euroopa Liidu Nõukogu

- 12. märtsi 2021. aasta soovitus romade võrdõiguslikkuse, kaasamise ja osalemise kohta (ELT C 93, 19.3.2021, lk 1)
- 14. juuni 2021. aasta soovitus (EL) 2021/1004, millega luuakse Euroopa Lastegarantii (ELT L 223, 22.6.2021, lk 14)
- 30. jaanuari 2023. aasta soovitus piisava miinimumsissetuleku kohta, mis tagab aktiivse kaasamise (ELT C 41, 3.2.2023, lk 1)
- 27. novembri 2023. aasta soovitus, mis käsitleb sotsiaalmajanduse raamtingimuste väljatöötamist (ELT C 1344, 29.11.2023)
- Järeldused meetmete kohta romade võrdse juurdepääsu tagamiseks asjakohasele ja segregatsioonita eluasemele ning eraldatud asulatega tegelemiseks (13517/23)

Euroopa Parlament

- Euroopa Parlamendi 5. oktoobri 2022. aasta resolutsioon ELi asundustes elavate roma kogukondade olukorra kohta (2022/2662(RSP))

Euroopa Komisjon

- Euroopa Komisjoni suunised romasid käsitlevate riiklike strateegiliste raamistike kavandamiseks ja rakendamiseks (COM(2020) 620 final)
- Üheksas aruanne majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse kohta
https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/cohesion-report_en
- Juurdepääs esmatähtsatele teenustele: kõige kaitsetumate peamised probleemid – aruanne
https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=89&furtherNews=yes&newsId=10595&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eusocial_newsletter
- Territoriaalne tegevuskava aastani 2030 – kõiki kohti arvestav tulevik
https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2021/territorial-agenda-2030-a-future-for-all-places
- Teatis „Talentide rakendamine Euroopa piirkondades“ (5252/23 + ADD1)

Regioonide Komitee

- Arvamus teemal „Territoriaalse ebavõrdsuse vähendamine, parandades juurdepääsu sotsiaalteenustele“
- Territoriaalse mõju hindamine
<https://cor.europa.eu/et/our-work/Pages/Territorial-Impact-Assessment.aspx>

Põhiõiguste Amet

- 2021. aasta romade uuring
<https://fra.europa.eu/en/themes/roma>
- Võrdõiguslikkus ELis 20 aastat pärast võrdõiguslikkuse direktiivide esialgset rakendamist
<https://fra.europa.eu/en/publication/2021/fra-opinion-eu-equality-20-years>
- Põhiõiguste aruanne 2024
<https://fra.europa.eu/en/publication/2024/fundamental-rights-report-2024>

Muu

- Kõrgetasemelise töörühma aruanne, milles käsitletakse sotsiaalkaitse ja heaoluriigi tulevikku ELis

https://ec.europa.eu/social/main.jsp?langId=en&catId=88&eventsId=2057&furtherEvents=yes&pk_source=newsletter&pk_medium=email&pk_campaign=eusocial_newsletter